

Un casalot desmarxat

Referit generalment a una casa, una habitació, etc., el castellà disposa de l'adjectiu «destartalada», d'origen imprecís, que s'usa significant «en mal estat, fet malbé, desordenat». Quan es parla d'una casa «destartalada» es vol dir desproveïda de les necessàries condicions d'habitabilitat, per manca de mobles, defectes de les instal·lacions, mal estat de parets, portes, finestres, etc. També s'usa referit a un carruatge, un cotxe, un vaixell, etc., indicant el seu pèssim estat de conservació, que el fa pràcticament inservible.

Aquest adjectiu ha aconseguit d'introduir-se en el nostre llenguatge col·loquial i és possible fins i tot de trobar-lo en textos impresos, defectuosament corregits, és clar, car no hi ha dubte que és un castellanisme del tot inadmissible. Els diccionaris de barbarismes i equivalències proposen per a substituir-lo o traduir-lo les formes següents: desmarxat, esbalandrat, desmantellat, esgavellat, desfregat, esbadiuat, esviduat i esvinçat, moltes de les quals, però, és ben probable que no suggereixin res al consultant, que no pot, per tant, adoptar-les sense abans haver-se assegurat del seu significat exacte i precís.

En el cas tan habitual en què s'usa la frase «una casa destartada», segurament la forma de més bon recomanar és desmarxat, mot que, si bé no coneixem del llenguatge viu, és avui correntment usat en la llengua literària, amb el significat de «sense condicions d'habitabilitat». Vet aquí un exemple de Jordi Sarsanedas que mostra clarament el valor d'aquest adjectiu i ens ajuda a fer-nos-en apte (el citem de memòria): S'haurà acabat, la vida somorta al casalot desmarxat, sense ni paller suficient per a temperar la gelor de les llosses durant els llarguíssims hiverns.»

Com a forma viva nosaltres coneixem esbalandrat. Segons el Fabra, esbalandrar, en el sentit que ens interessa, equival a esgavellar, al seu torn definit amb l'equivalent desconjuntar. Podríem dir, doncs, usant un terme ara molt usual, que es tracta de propostes, com ho són, també, altres formes que creiem igualment vàlides per a aquest cas, tronat, atrotinat i desballestat, entre les quals pot triar cadascú d'acord amb les idees que cada una li suggereixi i segons la que li calgui expressar exactament.

Albert Jané